

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

1926

მოსკოვის და კიბეაზურგის „უწყებათა“ 1762—1767 წლების
ცნობები ქართველების და საქართველოს შესახებ¹

1926 წ. შემოდგომაზე მე მივლინებული ვიყავი მარის სახელობის ინსტიტუტის მიერ მოსკოვს, რომ გავცნობოდი და შემეკრიბა მასალები საქართველოსა და რუსეთის შორის დამოკიდებულებისა XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში. ამ მასალების ძებნაში მე გადავთვალე რე სხვათა შორის „მოსკოვის და პეტერბურგის უწყებანი“ 1762—1767 წლ.

ეს გაზეთები გამოდიოდნენ ზემოხსენებულ ქალაქებში კვირაში ორჯერ 16—24 გვერდის რაოდენობით. იყოფოდნენ ორ ნაწილად: პირველში მოქცეული იყო ცნობები, მეორეში — ოფიციალური განცხადებანი, უმეტესად მამულების საჯარო გაყიდვის შესახებ. შინაური ცნობები ცოტა იყო, ისიც უფრო ეხებოდა სახელმწიფო და საეკლესიო უქმე დღეებში წირვის და პარაკლისის გადახდას და ხელმწიფის მიერ ჯილდოების და ხარისხების გაცემას. კორესპონდენციები სრულებით არ ყოფილა.

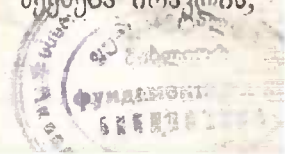
ამ ექვსი წლის განმავლობაში ქართველები იხსენიებიან: ბატონიშვილი ათანასე მოსკოვის კამენდანტი და შემდეგ ობერ კომენდანტი, ამილახვრები: ნადვორნი სოვეტნიკი ეგორი, პოლკოვნიკი (დაუსახელებლად) და სტატსკი სოვეტნიკი (დაუსახელებლად), სტუდენტები: სოლოლაშვილები სვიმონ და ლევანი, მოწაფე ქალი ბატონიშვილი² მარიაჟ ლეონტის ასული, ეპისკოპოსები (დაუსახელებლად), მიტროპოლიტები: ნიკოლოზი, ათანასე, ქრისტეფორე, არქიეპისკოპოსი იოანე, არქიმანდრიტები (დაუსახელებლად), ილუმენები (დაუსახელებლად) და სხვა სასულიერო პირნი.

მაგიერად მეტად ბევრი ცნობებია უცხოეთიდან მიღებული, უთუოდ იქაურ კონსულებისაგან საქართველოზე და უმთავრესად ირაკლი მეფეზე. მეტი ნაწილი ამ ცნობებისა მიღებულია კონსტანტინეპოლიდან, მაგრამ არის ცნობები ვენეციიდან, ლივორნოდან, ინგლისიდან (საქართველოში ყვავილის აცრის მეთოდის შესახებ).

საკიროა, რომ ამგვარი ამონაწერები ვიქონიოთ მთელი XVIII საუკუნის რუსული გაზეთებიდან, თუმცა მასში მოყვანილი ცნობების შეუმოწმებლად მიღება შეუძლებელია, რადგან იგინი ხშირად მეტად გაზვიადებულად გვეჩვენება, საფიქრებელია აგრეთვე, რომ ზოგიერთი ცნობა, რომელიც შეეხება ირაკლის,

¹ იბეჭდება ვნიმკ-ის ნებადართვით.

² ტექსტში: Грузинская.

გულისხმობს არა ოსპალეთთან ბრძოლას, არამედ ლეკებთან და სხვა მთიელებთან, ან ამიერ კავკასიის მუსულმანებთან. ეს მით უფრო დასაშვებია, რომ ქართული წყაროები ირაკლის ოსპალებთან ბრძოლის შესახებ ამ ხანაში არაფერს არ გადმოგვცემენ.

მიუხედავად ამ შენიშვნებისა ეს მასალა იმით არის საინტერესო, რომ გვაძლევს წარმოდგენას იმისას, თუ რა გამოძახილი ჰქონდა უცხოეთში საქართველოს ბრძოლას თავისუფლებისათვის.

თითქმის ყველა ცნობები მოთავსებულია „მოსკოვის უწყებებში“. იმ ცნობებს, რომლებიც „პეტერბურგის უწყებებში“-ა დაბეჭდილი, ჩვენს ამონაწერს უზის ასო 3.

მოსკოვის უწყებანი

1. მოსკოვი. 1 იანვარს და 31 დეკემბერს ახალ წელიწადის წირვაში მონაწილეობა მიიღეს ორმა ქართველმა ყოვლად უსამღვდელოესმა.

1762 წ. იანვრის 3 № 3.

2. მოსკოვი. პეტრე თეოდორეს ძის ტახტზე ასვლის გამო წირვაში მონაწილეობა მიიღეს ორმა ქართველმა ყოვლად უსამღვდელოესმა.

1762 წ. იანვრის 3 № 3.

3. მოსკოვი. 6 იანვარს ღვთის განცხადების დღეს ლიტანიაში მონაწილეობა მიიღეს ორმა ქართველმა ყოვლად უსამღვდელოესმა.

1762 წ. იანვრის 11 № 4.

4. ნადვორნი სოვეტნიკი თ-დი ეგორ ამილახოროვი დანიშნულია სენატის კანტორაში სტატსკი სოვეტნიკის ხარისხით.

3. 1762 წ. აპრილის 5 № 28.

5. მოსკოვი. 21 აპრილს ეკატერინე ალექსის ასულის დაბადების დღეს წირვაში მონაწილეობა მიიღეს ორმა ქართველმა ყოვლად უსამღვდელოესმა.

1762 წ. აპრილის 26 № 34.

6. მოსკოვი. ეკატერინე ალექსის ასულის მეფედ კურთხევის დღეს ტახტის მემკვიდრემ პავლე პეტრეს ძემ უბოძა გენერალ მაიორს და მოსკოვის კოჰენდანტს ათანასეს ქართველ ბატონიშვილს წმ. ანნას ორდენი.¹

1762 წ. ოქტომბრის 29 № 87.

7. კონსტანტინოპოლიდან 16 მაისს. ცაუხ ხანი, როცა გაიმარჯვა სპარსეთის სახელმწიფოს ტახტის დანარჩენ მაძიებლებზე და ბოლოს აზატ ხანზე, რომელიც გადასცა მას აზატხანისავე ოფიცრებმა, ანუ, როგორც სხვები იუწყებიან, საქართველოს მთავარმა², მიღის თავის ჯარით ამ (სპარსეთის) სახელმწიფოს საზღვრებისაკენ.

1763 წ. იანვრის 17 № 48.

¹ ტექსტში: Царевичу Грузинскому.

² ტექსტში: по одержанным победам... над ханом Азатом, который в руки ему отдан собственными офицерами, или как уверяют другие, Грузинским принцем.

8. ინგლისიდან 21 ივნისს. ყვავილის აცრა, ჩინეთში რომ უძველეს დროიდან ხმარობდნენ, მთიელ ჩერქეზებში და საქართველოში კი XVI საუკუნიდან, კონსტანტინოპოლში 1673 წლიდან, ინგლისში შემოიღეს 1721 წელს და იქიდან გავრცელდა იგი მთელს გერმანიაში, საფრანგეთში, იტალიაში და სხვ. 1763 წ. ივლისის 25 № 59.

9. კონსტანტინოპოლიდან 1 ივლისს. საქართველოში ახლა იმდენად დიდი მღელვარებაა, რომ ოტომანის პორტა იძულებულია რამოდენიმეჯარი გაგზავნოს, რომ კვლავინდებურად კეთილი წესიერება აღადგინოს და დასაჯოს ამბოხების მოთავენი.

1763 წ. სექტემბრის 2 № 70.

10. ებოძა ათანასე ქართველ ბატონიშვილს გენერალ პორუჩიკობა ახლანდელ ადგილზე დატოვებით, პენსიით და საპოლკოვნიკო ჯამაგირის გადიდებით ორი ათასი მანეთით იმ თანხიდან, რომელსაც ლეზულობდა მისი რძალი. ეს დაჯილდოება არ უნდა იქნეს მიღებული, როგორც პრეცედენტი.

ქართველ გუსართა პოლკის პოლკოვნიკი თავადი ამილახვარი დათხოვნილია სრულიად სამსახურიდან გენერალ-მაიორის ხარისხით და 900 მანეთის პენსიით, ე. ი. მისი ხარისხის ნახევარი ჯამაგირით.

1763 წ. ოქტომბრის 7, № 80, პ 23 № 76.

11. კონსტანტინოპოლიდან 1 აგვისტოს. თანახმად უკანასკნელი წერილებისა საქართველოდან 1 აპრილის თარიღით, როგორც ქიარიმ ხანი, ისე მისი წინანდელი მოცილე ფათალიხანი იმყოფებიან თებრისში. ამასთანავე ახატ ხანიც იმყოფება თებრისში.

1763 წ. ოქტომბრის 14 № 82 პ. ოქტომბრის 3, № 39.

12. კონსტანტინოპოლიდან 1 ოქტომბერს. ამბოხებანი საქართველოში და სპარსეთის დანარჩენ სანაპირო ადგილებში, არა თუ არ ნელდებიან, არამედ დღითი დღე მატულობენ. ამიტომ გვარწმუნებენ, რომ პორტას განზრახვა აქვს ამ მოკლე ხანში გაგზავნოს იქით რამდენიმე ჯარი.¹

1763 წ. დეკემბრის 5 № 97.

13. კონსტანტინოპოლიდან 15 თებერვალს. ტრაპიზონის გუბერნატორის აბდურახმან ფაშის მოქმედება აჯანყებულ ქართველების წინააღმდეგ იმდენად დიდებული არ გამოდგა, როგორც წარსულ დეკემბერში ამბობდნენ, რადგან იმის მაგიერ რომ ისინი დაემშვიდებია, თვითონ დიდი ზარალი ხიილო, ასე რომ მისი ჯარის უმეტესი ნაწილი ტყვედ ჩაუვარდა ქართველებს და ამათგან გაყიდულ იქნა ჩერქეზებზე.

1764 წ. აპრილის 20 № 32.

14. პეტერბურგი. 30 აპრილს. იუსტიციის ძესამე დეპარტამენტში დანიშნულია 17 აპრილს სტატსკი სოვეტნიკი ამილახოროვი.

1764 წ. მაისის 11 № 38.

15. პეტერბურგი. 11 ივლისს. მოსკოვის ობერკომენდანტად დანიშნულია გენერალ პორუჩიკი ათანასე ქართველი ბატონიშვილი.

1764 წ. ივნისის 22 № 50, პ. ივნისის 11 № 47.

¹ ეს ცნობა მოყვანილი აქვს ბუტკოვს (ტ. I, გვ. 432).

16. მოსკოვი. გიმნაზიაში გადაყვანილ იქნა ფრანგული გრამატიკის კლასის სტუდენტი სვიმონ სოლოლაშვილი¹. ეგზემენს არ დაესწრო არითმეტიკის კლასის სტუდენტი ლევან სოლოლაშვილი.²

1764 წ. ივლისის 2 № 53.

17. მოსკოვი. ეკატერინე ალექსის ასულის დავვირგვინების დღეს პარაკლისზე იყვნენ ქართველი არქიელები: არქიეპისკოპოსი იოანე და ეპისკოპოსი ფილიმონი არქიმანდრიტებით და ილუმენებით.

1764 წ. სექტემბრის 24 № 77.

18. ებოძა მაიორობა, კაპიტანს პეტრე ბარათაევს.

1764 წ. ოქტომბრის 12 № 82.

19. მოსკოვიდან 20 სექტემბერს. პავლე პეტრეს-ძის დაბადების დღეს მიძინების სობოროში პარაკლისზე მონაწილეობა მიიღეს ქართველმა ყოვლად-უსამღვდელოესებმა.

პ. 1764 წ. ოქტომბრის 15 № 83.

20. მოსკოვი. 1 იანვარს მოსკოვში წირვაში მონაწილეობა მიიღეს ქართველმა ეპისკოპოსებმა.

1765 წ. იანვრის 7 № 2.

21. კონსტანტინოპოლიდან 16 თებერვალს. დასავლეთ საქართველოს საზღვრებთან მყოფ ფაშებს ებრძანათ, შევიდნენ საქართველოში მთელი თავის ჯარით, რადგან ეს პროვინცია არ იხდის იმ წლიურ გადასახადს ტყვეების სახით, რომელიც დაადვა მას მისმა უმაღლესობამ.

1765 წ. აპრილის 22 № 32.

22. ამას წინეთ გამოცხადებული იყო, რომ დასავლეთ საქართველოს მოსახლეობამ წინააღმდეგობა გაუწია ტყვეების ხარჯის გადახდას, ზამაც აიძულა ხონთქარი ებრძანა საქართველოს მოსაზღვრე ფაშებისათვის შესულიყვნენ თავის ჯარებით ამ პროვინციაში და დაესაჯათ მცხოვრებნი ამ ჯანყისათვის. მაგრამ ახლა გამოირკვა, რომ ეს ამ ცოტა ხანში დაწყებული ომი უფრო სერიოზული ყოფილა, ვიდრე ამას ელოდნენ ამ ომში მონაწილეთა ძალების შეუფარდებლობის მიხედვით. და თუმცა ოსმალეთის ჯარებმა კარგად გაიმარჯვეს და კიდევაც წაიყვანეს 800 ქართველი ტყვე, მაგრამ ამისდა მიუხედავად, შესაძლებელია, საშიშროება მოყვეს ამ ხალხისაგან, რომელიც ომობს თავისუფლებისათვის. ყველა ამ გარემოებამ აიძულა პორტა გაეცა ბრძანება, შეიყვანონ სალონიკაში 4.000 ცხენოსანი ჯარი, რომელსაც მოკლე ხანში გაყვება ალბანეთის დიდძალი კორპუსი. ამგვარად იმ ჯარების გარდა, რომლებიც მიყავს აზიის ფაშებს საქართველოსაკენ, ფიქრობენ, ხონთქარი იძულებული იქნება აქედანაც გააყოლოს უფრო მეტი ჯარი, ვიდრე იგი დასაწყისში განიზრახეს. ამასთანავე უმატებენ იმასაც, რომ ამ ომის გაგრძელებამ, შესაძლებელია, აიძულოს მისი უმაღლესობა მიატოვოს ზოგიერთი სხვა საქმე.

1765 წ. მაისის 6 № 36.

23. პრემიერ მაიორი ლადოგის არხის ბატალიონისა³ დათხოვნილია სამსახურიდან პოლკოვნიკის ხარისხით.

1765 წ. მაისის 31 № 43.

¹ და ² ტექსტში: Семен, Леон Сологовн.

³ სამწუხაროდ აქ გვარი და სახელი გამოგვიტოვებია.

24. კონსტანტინოპოლიდან 7 აპრილს. ამ დღეებში გაიგზავნა ტრაპიზონში და სამეგრელოს ნავსადგურში ერთი სამხედრო გემის-სათარ ქვეშ არა მცირე რიცხვი პატარა გემებისა ამუნიციით და სურსათით ოსმალეთის ჯარის იმ 50.000 კაცისათვის, რომლებიც დგანან იმ ადგილებში და რომლებიც წავლენ ქართველების წინააღმდეგ.

1765 წ. ივნისის 7 № 45.

25. მიეცა პოლკოვნიკობა სამსახურიდან გადაყენებულს ქართველ გუსართა პოლკის პოდპოლკოვნიკს ივანე ფილიპესძეს სამხედრო და სამოქალაქო სამსახურიდან დათხოვნით.

1765 წ. ივნისის 10 № 46.

26. კონსტანტინოპოლიდან 2 მაისს. როგორც ცნობილია, ოსმალეთის პორტა განუწყვეტლივ გზავნის შავი ზღვით მრავალ სამხედრო მარაგს და ჯარს, რომლებიც, საფიქრებელია, დანიშნულია საქართველოსათვის, რადგან იქ არეულობა ჯერ კიდევ არ შეწყვეტილა.

1765 წ. ივნისის 24 № 50.

27. მოსკოვი 28 და 29 ივნისს. ხელმწიფის ტახტზე ასვლის დღესწირვაში მონაწილეობა მიიღეს ქართველმა მიტროპოლიტებმა: ნიკოლოზმა და ათანასემ, არქიეპისკოპოსმა იოანემ, ეპისკოპოსმა ფილიმონმა.

1765 წ. ივლისის 1 № 52.

28. კონსტანტინოპოლიდან 10 და 12 მაისს. დივანმა მიუსაჯა დიდ ვეზირს მუსტაფა ფაშას სიკვდილით დასჯა საქართველოში მომხდარ ამბოხების გამო. ხონთქარს უნდოდა იგი გადაერჩინა, გადაასახლა სხვაგან და გააგებინა, რომ მას, მუსტაფა ფაშას, თავის ყოფაცხოვრებით დაემსახურებია შებრალება და დაპირდა შემდეგისათვის კარგი გუბერნატორის ადგილი. მაგრამ მუსტაფამ შემოუთვალა, რომ მან უკვე სამჯერ განიცადა ბედნიერების ცვალებადობა და არ სურს მეოთხეჯერ განიცადოს იგი. საქართველოში ახლანდელი ცუდი მდგომარეობის მიზეზი იგი კი არ არის, რადგან იგი მთელი დრო გართული იყო ევროპის საქმეებში, არამედ მინისტრები, ითხოვა მხოლოდ, იყოლიოს მხედველობაში მისი ბავშვები. დივანმა გადაწყვიტა იმისი დახრჩობა. ქაფაჯიბაშიმ ჩამოიტანა მისი მოჭრილი თავი, რომელიც სამი დღის შემდეგ გამოკიდებული იყო სერალის წინ, მაგრამ ხალხს ამისთვის არ გამოუცხადებია არც კმაყოფილება და არც მხიარულება.

1765 წ. ივლისის 8 და 9 №№ 54, 57.

29. კონსტანტინოპოლიდან 1 ივლისს—ფიქრობდნენ სახელმწიფო ბეჭედის შემნახველად დაინიშნებოდა ქუთაისის გუბერნატორი მეჰმედბაში, დიდი ხონთქარის სიძე, მაგრამ გამოცხადებულია რენე ეფენდი.

1765 წ. ივლისის 26 № 59.

30. მოსკოვი. 30 ნოემბერს წირვას ასრულებდა უსამღვდელოესი ფილიმონი, ქართველი ეპისკოპოსი რუსის არქიმანდრიტებით. პარაკლისზე იყვნენ მოსკოვის მიტროპოლიტე, ქართველი არქიეპელები არქიმანდრიტებით და სხვა.

1765 წ. დეკემბრის 6 № 97.

31. კონსტანტინოპოლიდან 4 ოქტომბერს. ზარალი, რომელიც მიიღო პორტამ საქართველოში ახლანდელ არეულობის გამო, ირიცხება 60.000 კა-ტათ. სხვადასხვა სამხედრო კორპუსებმა მიიღეს დივანისაგან ბრძანება, წავიდნენ მცირე აზიის გზით, რომ დაიმორჩილონ მემამბოხეები საქართველოში.

1765 წ. დეკემბრის 9 № 98, პ. ნოემბრის 29 № 95.

32. ლივორნოდან 26 ნოემბერს. ოსმალეთის ქვეყნიდან იუწყებიან, რომ პორტა მეტად შეშფოთებულია¹ ქართველებთან ომის გამო. და თუ ოსმალების ცუდი ბედი არ შეიცვლება, დივანს არ შეეძლება დაამშვიდოს ეს ხალხი, რომელიც წინეთ იძლეოდა ხარკს. როცა მცირე აზიიდან ოსმალეთის ძალების დასახმარებლად გამოგზავნილმა ჯარებმა დააპირეს დაეკავებიათ საზღვარზე დანიშნული ბანაკი, უეცრად მათ ზედ დაეცნენ ქართველები, უმეტესი ნაწილი დახოცეს, დანარჩენები უკუაგდეს. ქართველების, ამ მამაცი ხალხის მთავარმა² ირაკლიმ ამისთანა გამარჯვების შემდეგ, როგორც ისმის, თავის თავი გამოაცხადა მეფედ.³ მისმა ჯარმა მას შეფიცა ერთგულება. ამის შემდეგ გასცა ბრძანება მთებში ყველა ვაწრო გასავალი და სხვა გზები საქართველოსაკენ გაამაგრონ, რომ ოსმალებს არ შეეძლოთ, თუ არა დიდი ზარალით, შესულიყვნენ შიგ.

პ. 1765 წ. დეკემბრის 16 № 100.

33. კონსტანტინოპოლიდან 16 დეკემბერს. გარდა საქართველოს ამბოხებისა, რომელიც აქამდე გრძელდება, ოსმალეთის პორტას წინააღმდეგ ჯანყი მოხდა კიპრის კუნძულზე.

1766 წ. თებერვლის 17 № 14.

34. კონსტანტინოპოლიდან 19 დეკემბერს. საქართველოს არეულობა, რომელიც ჯერ არ შეჩერებულა, დიდ შეჭირვებას და ზარალს უყენებს ოსმალეთის პორტას.

1766 წ. თებერვლის 24 № 16, პ. თებერვლის 2 № 13.

35. კონსტანტინოპოლიდან 15 მარტს. არაფერს ლაპარაკობენ ახალს მაზედ, თუ რა ხდება საქართველოში, მაგრამ, თუ მივიღებთ მხედველობაში შეუჩერებელ მზადებას, უნდა ვიფიქროთ, რომ ქართველების მიერ წარმოებული მოქმედება უფრო წარმატებითია, ვიდრე ამაზედ აქ ავრცელებენ. პორტის მიერ დანიშნულია ორი გემი, რომლებიც უნდა დაიტვირთოს არტილერიით და სხვა სამხედრო მარაგით და ამ ტვირთით წავიდნენ საქართველოში.

1766 წ. მაისის 23 № 41.

36. კონსტანტინოპოლიდან 15 აპრილს. აქ არაფერს ამბობენ ომის შესახებ, თუ რა ხდება საქართველოში⁴ და ეს ღრმა დუმილი იძლევა საბაბს ვიფიქროთ, რომ მთავარი ირაკლი განაგრძობს თავის მოქმედებას წარმატებით და ოსმალეთის პორტასთვის საზარალოდ.

1766 წ. ივნისის 20 № 49.

¹ ტექსტში—беспокоится

² ირაკლი მეფე ტექსტში იწოდება ხან князь-ად, ხან принц-ად; ჩვენ ყოველთვის ვთარგმნით „მთავრად“.

³ ტექსტში—„оролем“.

⁴ ტექსტში—с грузинами.

37. კონსტანტინოპოლიდან 2 მაისს. ამ დღეებში გაიგზავნა აქედან ოთხი სამხედრო გემი სხვადასხვა სამხედრო მარაგით, აქედან ორი გემი დანიშნულია კიპრისათვის, და ორი გემი შავი ზღვით საქართველოსათვის. აქ აქამდე არაფერს ლაპარაკობენ იმაზედ, თუ რა ხდება საქართველოში, მაგრამ იმ ცვლილებამ, რომელიც, როგორც ფიქრობენ, უნდა მოხდეს სამინისტროში ყურბან ბაირამის დროს, შეუძლია გვაფიქრებინოს, რომ ქართველების წინააღმდეგ პორტას მდგომარეობა არა სასურველ მდგომარეობაშია.

1766 წ. ივნისის 27 № 51.

38. მოსკოვი. 3 ივლისი. 28 ივნისს ტახტზე ასვლის დღეს წირვა შეესრულეს: ხარების სობოროში ქართველ მიტროპოლიტმა ნიკოლოზმა ორი არქიმანდრიტით და ილუმენებით, მთავარანგელოზის სობოროში—ქართველ მიტროპოლიტმა ათანასემ ერთი არქიმანდრიტით და ილუმენით, 29 ივნისს იქვე ქართველმა არქიეპისკოპოსმა იოანემ, 28 ივნისს თორმეტ მოციქულთა ტაძარში—ქართველ მიტროპოლიტმა ქრისტეფორემ.

გადავიდა გერმანულ ეტიმოლოგიურ კლასიდან სვიმონ სოლოლაშვილი, სამოქალაქო არითმეტიკის კლასიდან სვიმონ სოლოლაშვილი¹.

1766 წ. ივლისის 4 № 53.

39. ლივონიდან 6 სექტემბერს. შეუძლებელია, საკმაოდ არ გაკვირდეთ იმის შესახებ, თუ რას ლაპარაკობენ ირაკლი მთავარზე. ამ ცოტა ხანში ლივანიდან ჩამოსულმა ერთმა ჯარის უფროსმა ილაპარაკა, რომ, როცა იგი იყო სმირნაში, მას არწმუნებდნენ, რომ ქართველების მთავარმა, მეორე ალექსანდრემ [მაკედონელმა]², კიდევ ახლად გაიმარჯვა ოსმალებზე, დაამარცხა სრულიად კორპუსი, რომელსაც სარდლობდა სამეგრელოს ფაშა, რომ უკანასკნელმა ვერ ისარგებლა იმ ადგილის კარგი მდებარეობით, რომელიც მის ჯარს ეკავა, რომ მორეის ფაშა ჩქარობს წავიდეს 16 ათასი ჯარით და იმედოვნობს შეაგროვოს რამდენიმე ჯარი დამარცხებული ოსმალებისაგან და არ დაუშვას ქართველები განაგრძონ დაპყრობანი. ამასთანავე ელოდებიან მიიღონ იმ ქვეყნებიდან უფრო ზუსტი ცნობები.

1766 წ. ოქტომბრის 24 № 85.

40. ვენეციიდან 12 ოქტომბერს. სულ ახალი ცნობები კონსტანტინოპოლიდან ადასტურებენ, რომ მამაცი მთავარი ირაკლი გაბრუნებულა საქართველოს მთიან ადგილებში. ეს უშიშარი და წინდახედული გმირი აიძულა ასე მოქცეულიყო ოსმალეთის ძლიერი ჯარის მოახლოვებამ, რომელ ჯართან, მისი ოციცხვის სიდიდის გამო, მას (ირაკლის) შეტაკება არავითარ შემთხვევაში არ

¹ ტექსტში: ორივე სემენ სალაღოვია.

² ტექსტში: уверяли его, что второй Александр одержал новую над турками победу. ჩვენ ვთარგმნით ასე: „მას არწმუნებდნენ, რომ ქართველმა მთავარმა (ირაკლიმ) მეორე ალექსანდრე მაკედონელმა კიდევ ახლად გაიმარჯვა ოსმალებზე“. ეს იმით, რომ: 1) იმ ხანებში ალექსანდრეს სახელით საქართველოში მეფე არ ყოფილა. იმერეთის მეფე ალექსანდრე გარდაიცვალა. 1752 წ., 2) ირაკლი მეფეს სახლვარგარეთ, როგორც ეს სხვა წყაროებიდანაც ვიცით (იხ. მაგ. ბუტკოვის თხზ., ტ. I, გვ. 462), ხშირად უწოდებდნენ ალექსანდრე მაკედონელს.

შეუძლია. ამიტომაც, რომ თავის უშიშროებისათვის იგი წავიდა მთებში; საითაც ოსმალების ჯარის უფროსებმა არ მოინდომეს იმას გამოკიდებოდნენ. ამგვარად ოსმალების მთავრობა რამდენიმე ხანი თავისუფალია ამ მთავარის შემდეგი მოქმედებისაგან.

1766 წ. ნოემბრის 14 № 91.

41. მოსკოვი. 24 ნოემბერი. მისი უდიდებულესობის სახელწოდების დღეს წირვა შეასრულეს ხარების სობოროში ქართველმა მიტროპოლიტმა ნიკოლოზმა არქიმანდრიტებით, მთავარანგელოზის სობოროში—ქართველმა არქიეპისკოპოსმა იოანემ არქიმანდრიტებით, წმ. ეკატერინეს ტაძარში—ქართველმა მიტროპოლიტმა ქრისტეფორემ არქიმანდრიტებით. მიძინების დიდ სობოროში პარაკლისში მონაწილეობა მიიღეს ქართველმა ყოვლად უსამღვდელოესებმა.

1766 წ. ნოემბრის 28 № 95.

42. ვენეციიდან 25 ოქტომბერს. ზოგიერთმა ვაჭრებმა ღრვანიდან მიიღეს სარწმუნო წერილები, რომლებიც შეიცავენ დაწვრთვებით ცნობებს საქართველოში მომხდარ ამბების შესახებ. წერილებში ახსნილია, რომ ირაკლი მთავარმა, ქართველ მთავართაგან უძლიერესმა, პირველმა დაუწყო წინააღმდეგობა იმ პირებს, რომლებიც გაგზავნილ იყვნენ პორტას მიერ, შეეგროვებინათ ყოველწლიური ხარკი, რომელიც შესდგებოდა კაცებისა და ქალების განსაზღვრულ რაოდენობიდან. მიზეზი მდგომარეობდა იმაში, რომ პორტას მიერ გაგზავნილმა უფროსებმა მოითხოვეს მეტი, ვიდრე გათვალისწინებული იყო პორტასა და საქართველოს შორის დადებულ ხელშეკრულებაში. ესეც არ აკმარეს, იმათ დაიწყეს ძალით წაყვანა დიდებული¹ გვარების ლამაზ ქალიშვილებისა, რამაც გამოიწვია ამბოხება. ამ გვარების უპირველესმა წარმომადგენლებმა განაცხადეს სრულიად უარი ამ ხარკის გადახდაზე და იმის მაგიერ შეპირდნენ დიდი ძალი ფულის გადახდას. ეს წინადადება არა თუ არ იყო მიღებული უფროსებისაგან, არამედ ამ ხარკის შესაგროვებლად გაგზავნილ იქნა მცირე ჯარი, რომელიც ირაკლი მთავარმა ადვილად² დაამარცხა. ამის შემდეგ, მან გაუვალის საზღვრები გაამაგრა ძლიერი მეციხოვნე³ ჯარებით. აი ეს ყველაფერი, რაც სარწმუნოდ ცნობილია საქართველოში მომხდარ საქმეზე. დანარჩენი ცნობები ზღაპარია და არა საფუძვლიანი.

1766 წ. დეკემბრის 1 № 96.

43. კონსტანტინოპოლიდან 1 დეკემბერს. საქართველოდან მიღებულია აქაურ კარზე სასიამოვნო ამბები; რისთვისაც ამ ამბებისთვის განგებ მოსულ კაცს ებოძა ხიფთანი⁴, მაგრამ რაში გამოიხატება ეს სასიამოვნო ამბები, ამის ცნობა არ არის.

1767 წ. იანვრის 30 № 9.

44. კონსტანტინოპოლიდან 15 აპრილს. ხმებია, რომ პორტამ და საქართველომ ზავი შეკრეს, მაგრამ მართალი არ უნდა იყოს, თითქოს ამ აჰაყ

¹ ტექსტში—знатнейшие.

² ტექსტში—счастливо.

³ ტექსტში—гарнизонными.

⁴ ტექსტში—Кафтан.

ხალხს მიეღოს ისეთი ხელშეკრულება, რომ ყოველწლიური ხარკი გაადიდოს 18 ათასი პიასტრით და დიდ ხონთქარს ყოველწელს უგზავნოს 24 ახალგაზრდა ქალიშვილი, რამაც გამოიწვია მათი ჯანყი.

1767 წ. იანვრის 22 № 50.

45. კეთილშობილ ქალიშვილთა აღმზრდელ საზოგადოების მეორე ასაკის განყოფილებაში მიღებულია თავადის ქალი მარიამ ლეონტის ასული ბატონიშვილი¹.

1767 წ. ივლისის 17 № 57.

46. კონსტანტინოპოლიდან 24 ოქტომბერს. ცნობილი? ზღვის ყაჩაღი ჰასანბეი, რომელიც უკანასკნელ ომში ქართველებთან ერთად შავ ზღვაში დიდ ცარცვა-გლეჯას ეწეოდა და ოსმალეთის არა ცოტა ხალხი ტყვეთ ჩაიგდო, ახლა დაქერილია და დასმულია სარზე, თუმცა 500.000 ოქროს თუმანს³ იძლეოდა, რომ სიცოცხლე შეენარჩუნებიათ მისთვის.

3. 1767 წ. დეკემბრის 25 № 103.

Я. Лордкипанидзе

Сведения, касающиеся Грузии из Московских и Петербургских „Ведомостей“ за 1762—67 годы

(Резюме)

1. В названных газетах за указанный период находим различные, касающиеся Грузии, сведения о назначении на высшие должности грузин, пребывающих в Москве, об архиереях, участвующих в московских торжественных богослужениях, сведения (очевидно взяты из консульских донесений) из Константинополя, Венеции, Ливорно и Англии о борьбе Грузии с Турцией, о распространении оспопрививания из Китая в Грузии и Черкезии—в XVI ст., в Константинополе—в 1673 г. и в Англии—в 1721 г.

2. Особое внимание в этих сведениях уделяется борьбе Грузии с Турцией. Эта борьба изображается настолько благоприятно для Грузии, что царь Ираклий II называется „вторым Александром Македонским“.

Несмотря на краткость этих сообщений и некоторую преувеличенность их, они не лишены интереса в том отношении, что дают представление о том, какой отзыв получала в Европе борьба Грузии за независимость.

¹ ტექსტში—Княжна Грузинская.

² ტექსტში—славный.

³ ტექსტში—червонцев.

